

УДК 159.942:316.77:355.4

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-8\(48\)-1326-1335](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-8(48)-1326-1335)

Вавринів Олена Степанівна кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної та соціальної психології, Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів, <https://orcid.org/0000-0002-5166-6887>

Яремко Роман Ярославович кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології та педагогіки, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, м. Львів, <https://orcid.org/0000-0002-2781-7788>

Коваль Ігор Святославович кандидат педагогічних наук, т.в.о начальника факультету психології та соціального захисту, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, <https://orcid.org/0000-0002-9204-9228>

РОЛЬ МЕДІАТОРІВ У ПЕРЕГОВОРАХ ІЗ ЦИВІЛЬНИМ НАСЕЛЕННЯМ У ЗОНІ БОЙОВИХ ДІЙ

Анотація. У статті розкрито роль цивільних і військових медіаторів у процесі переговорів із місцевими громадами, що перебувають у зоні бойових дій. З огляду на розгортання масштабної збройної агресії російської федерації проти України, критично зросло значення ефективної комунікації між військовими структурами, органами влади та цивільним населенням. У центрі уваги — феномен медіації як форми кризового посередництва, що сприяє збереженню життя, зниженню соціальної напруги, підтриманню довіри та забезпеченню організованої евакуації населення. Проаналізовано особливості переговорних процесів у воєнних умовах та охарактеризовано потенціал двох категорій медіаторів: цивільних (священнослужителів, волонтерів, психологів) і військових (переговорників у складі ЗСУ, ТРО, ДСНС). Виокремлено специфіку сприйняття кожної групи посередників місцевими громадами, враховуючи чинники довіри, вразливості, інформаційної безпеки та емоційної стабільності.

У статті представлено теоретичні основи кризової медіації, зокрема як психологічного, соціального й інформаційного посередництва в екстремальних умовах. Розкрито переваги залучення неформальних посередників — осіб, що мають високий рівень міжособистісної довіри й комунікаційний досвід, водночас обґрунтовано потребу в інституційному оформленні ролі військових переговорників як професійно підготовлених фахівців. Наголошено, що саме військові медіатори, які мають повноваження, доступ до актуальної інформації та можливість координувати дії на тактичному рівні, здатні ефективно впливати на процеси прийняття рішень під час евакуації чи гуманітарної взаємодії.

Визначено ключові виклики, з якими стикаються військові переговорники у повсякденній діяльності: недовіра до представників влади, дезорієнтація і травматизація населення, інформаційна фрагментованість, а також емоційне вигорання самих медіаторів. У завершенні статті запропоновано бачення перспектив розвитку змішаних команд цивільних і військових переговорників, а також рекомендації щодо посилення їхньої ролі в системі національної безпеки, гуманітарного захисту та психологічної підтримки громад у період воєнних викликів.

Ключові слова: медіація, переговори, переговори в умовах війни, психологи, священослужителі, психологи, військовослужбовці, волонтери.

Vavryniv Olena Stepanivna Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of General and Social Psychology, Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, <https://orcid.org/0000-0002-5166-6887>

Yaremko Roman Yaroslavovych Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Department of Practical Psychology and Pedagogy, Lviv State University of Life Safety, Lviv, <https://orcid.org/0000-0002-2781-7788>

Koval Ihor Sviatoslavovych PhD in Pedagogical Sciences, Acting Head of the Faculty of Psychology and Social Protection Lviv State University of Life Safety, Lviv, <https://orcid.org/0000-0002-9204-9228>

THE ROLE OF MEDIATORS IN NEGOTIATIONS WITH THE CIVILIAN POPULATION IN THE COMBAT ZONE

Abstract. The article reveals the role of civilian and military mediators in the process of negotiations with local communities located in the combat zone. Given the large-scale armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, the importance of effective communication between military structures, authorities and the civilian population has grown critically. The focus is on the phenomenon of mediation as a form of crisis mediation that helps to save lives, reduce social tension, maintain trust and ensure the organised evacuation of the population. The article analyses the peculiarities of negotiation processes in wartime and characterises the potential of two categories of mediators: civilian (clergy, volunteers, psychologists) and military (negotiators within the Armed Forces of Ukraine, Territorial Defence Forces, State Emergency Service). The specifics of the perception of each group of mediators by local communities are highlighted, taking into account factors of trust, vulnerability, information security, and emotional stability.

The article presents the theoretical foundations of crisis mediation, in particular as psychological, social and informational mediation in extreme conditions.

It reveals the advantages of involving informal mediators — individuals with a high level of interpersonal trust and communication experience — while justifying the need for institutional formalisation of the role of military negotiators as professionally trained specialists. It is emphasised that it is military mediators, who have authority, access to relevant information and the ability to coordinate actions at the tactical level, who are able to effectively influence decision-making processes during evacuation or humanitarian interaction. The key challenges faced by military negotiators in their daily activities are identified: distrust of government officials, disorientation and trauma among the population, fragmented information, and emotional burnout among the mediators themselves. The article concludes with a vision for the development of mixed teams of civilian and military negotiators, as well as recommendations for strengthening their role in the system of national security, humanitarian protection, and psychological support for communities during times of military challenges.

Keywords: mediation, negotiations, negotiations in wartime, psychologists, clergy, psychologists, military personnel, volunteers.

Постановка проблеми. У сучасних умовах повномасштабної війни в Україні питання ефективної комунікації між військовими структурами та цивільним населенням набуло особливої актуальності.

Збройні конфлікти супроводжуються не лише прямою загрозою життю, а й складними гуманітарними викликами: необхідністю евакуації, забезпеченням базових потреб, організацією укриттів, доступом до медичної допомоги. В екстремальних ситуаціях, особливо під час бомбардувань, блокувань чи окупації, важливим чинником збереження людських життів стає здатність організовано вести переговори та досягати взаєморозуміння між усіма сторонами.

У процесі переговорів, що ведуться в умовах бойових дій, зростає психологічна напруга, поширюється недовіра до офіційних представників влади чи військових, особливо якщо населення пережило травматичний досвід чи інформаційні впливи. Це суттєво ускладнює пряме комунікування з громадами, які можуть чинити опір евакуації або не довіряти інформації про гуманітарні коридори.

У таких ситуаціях особливого значення набуває медіація — участь третіх осіб, які мають авторитет, здатні виступити нейтральними посередниками, донести правдиву інформацію, знизити рівень страху й агресії, допомогти прийняти виважені рішення.

Медіаторами в зоні бойових дій часто виступають священнослужителі, психологи, волонтери — люди, які мають високий рівень довіри серед місцевого населення та здатні діяти як комунікативні «містки» між цивільними й військовими структурами. Їхня участь у переговорному процесі не лише підвищує шанси на успішну евакуацію, але й сприяє збереженню людської гідності в умовах тотальної небезпеки. У цьому контексті постає потреба в науковому аналізі специфіки, ефективності та викликів такої форми медіації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як зазначає І. В. Богінська, в умовах так званої «сірої зони», де відсутня стабільна влада, а населення переживає кризу довіри, саме неформальні лідери — волонтери, медики, священнослужителі — відіграють роль локальних медіаторів, які можуть не лише стабілізувати емоційний фон у громаді, але й виступати каналами передачі критично важливої інформації. Їхній вплив ґрунтується на неінституційній довірі та культурно-психологічній близькості до громади, що робить їх ключовими посередниками в переговорах щодо евакуації, забезпечення безпеки, гуманітарного доступу тощо [1].

У контексті сучасних кризових ситуацій, зокрема збройного конфлікту, медіація постає як один із небагатьох дієвих механізмів, що дозволяє запобігати ескалації насильства, відновлювати довіру та підтримувати канали комунікації між сторонами [2]

Як звертає увагу К. Albert, повстанські угруповання протягом військових дій забезпечували населення базовими послугами, що створювало імпульс довіри та збільшувало їхню легітимність. У нашому контексті подібна логіка працює на користь військових переговорників, які не тільки інформують громаду, а й координують евакуацію, медичну чи гуманітарну допомогу. Такий підхід несе стратегічне значення — він додає комунікаційної стабільності й легітимності в умовах конфлікту [3].

Українські військовослужбовці часто виконують функцію інституційного зв'язку: вони не просто комунікують, а формують постійну взаємозалежність із громадами через гуманітарне та інформаційне посередництво.

Виклад основного матеріалу. Медіація у класичному розумінні — це форма альтернативного вирішення конфліктів за допомогою нейтральної третьої сторони, яка сприяє діалогу між опонентами та допомагає знайти взаємоприйнятне рішення.

У контексті збройного конфлікту, зокрема в умовах бойових дій, блокування населених пунктів та евакуацій, медіація набуває особливого значення: вона перетворюється на інструмент термінового врегулювання гострих ситуацій, що безпосередньо загрожують життю людей.

У кризовій ситуації медіатор виконує не лише функцію комунікатора, але й — у багатьох випадках — роль стабілізуючого елемента, здатного знизити напруження, забезпечити передачу достовірної інформації та підтримати процес прийняття рішень у стані стресу. Таке розширене трактування медіації особливо актуальне у випадках, коли офіційні комунікаційні канали не діють або викликають спротив у населення.

Як зазначає М. В. Калашлінська, одним із критичних бар'єрів у конфліктному діалозі є дефіцит довіри до офіційних структур, що актуалізує потребу у залученні нейтральних посередників із високим суспільним авторитетом (священнослужителі, волонтери, психологи), здатних виступати як комунікаційні «містки» між сторонами конфлікту [2].

У надзвичайних умовах (бомбардування, бойові дії, евакуація) здатність людини критично осмислювати інформацію знижується. Активуються захисні механізми психіки — заперечення, ігнорування небезпеки, проєкція агресії на представників влади або військових. Особливо це актуально в ситуаціях, коли населення почувається покинутим або недостатньо поінформованим. У таких умовах прямі інструкції з боку офіційних структур можуть сприйматись як нав'язування або навіть загроза.

На цьому тлі медіатори, які не асоціюються з владою або силовими структурами, можуть бути сприйняті значно позитивніше. Їхня присутність викликає менший спротив, а стиль взаємодії — більш довірливий. Психологічна дистанція між посередником і населенням значно менша, ніж між населенням і представниками держави, що дозволяє ефективніше впливати на сприйняття ситуації та прийняття важливих рішень (наприклад, про евакуацію).

Ефективність медіатора значною мірою залежить від рівня довіри, якою його наділяє громада. Джерелами такої довіри є кілька чинників:

Соціальна роль (священнослужитель, психолог, волонтер) — ці ролі традиційно пов'язані з турботою, підтримкою, безоціночним ставленням до людини;

Локальність — мешканці охочіше довіряють тим, кого знають особисто або хто працює в їхній спільноті;

Попередній досвід взаємодії — волонтер чи психолог, який допомагав ще до війни або під час попередніх криз, має вищий кредит довіри;

Спільність пережитого досвіду — ті, хто розділяє реалії з громадою, викликають відчуття «свого», а не «чужого», і отже, сприймаються як більш щирі й зацікавлені.

Довіра — це основа, на якій вибудовується весь переговорний процес у зоні бойових дій. Без неї медіація перетворюється на формальність або навіть деструктивну взаємодію. Тому важливо не лише залучати посередників, а й правильно обирати їх, враховуючи як інституційні, так і психологічні чинники.

Залучення медіаторів із числа священнослужителів, психологів і волонтерів у процеси переговорів у зоні бойових дій має як очевидні переваги, так і низку труднощів, що потребують усвідомлення й системної відповіді.

До переваг залучення цивільних переговорних слід віднести наступні:

- Зниження опору з боку населення. У ситуації стресу, дезінформації або недовіри до владних структур, саме медіатори, які мають локальний авторитет і не асоціюються з «офіційною владою», здатні зменшити опір населення до евакуації чи інших рішень, спрямованих на забезпечення безпеки. Їхня участь сприяє налагодженню діалогу у випадках, коли прямі інструкції військових викликають спротив або ігноруються.

- Емоційне посередництво між армією й громадою. Медіатори часто виступають у ролі «емоційного фільтра» — вони допомагають транслювати повідомлення військових у доступній, співчутливій формі, водночас доносячи до

військових настрої, страхи й потреби населення. Такий двобічний канал спілкування дозволяє уникнути конфронтації та знизити рівень напруження в критичних ситуаціях.

- Мобільність і гнучкість дій. Волонтери та священнослужителі можуть діяти оперативно, без бюрократичних затримок, часто перебувають «на місці» й краще орієнтуються у локальному середовищі. Це дає змогу адаптувати комунікацію до конкретної ситуації, враховуючи культурні, психологічні та соціальні особливості громади.

- Попри наявність низки переваг, необхідно розглянути можливі труднощі та ризики, зокрема такі:

- Брак професійної підготовки. У більшості випадків медіатори не мають спеціалізованої освіти у сфері кризової комунікації, медіації чи психологічного втручання. Їхня діяльність ґрунтується на інтуїції, особистому досвіді або моральних переконаннях, що в екстремальних умовах може призводити до помилкових рішень або неефективної взаємодії.

- Емоційне вигорання. Постійна робота в умовах небезпеки, свідчення людських трагедій, відчуття відповідальності за долю громади — все це сприяє накопиченню вторинної травматизації та професійному виснаженню. Внаслідок цього медіатори можуть втрачати здатність до об'єктивного судження, проявляти емоційну нестабільність або навіть ставати джерелом конфлікту.

- Ризик політизації та упередженості. У деяких випадках медіатори можуть сприйматися як представники певних політичних, релігійних або громадських груп, що знижує їхню нейтральність у сприйнятті населення. Якщо медіатор демонструє явну позицію, неприйнятну для частини громади, він ризикує втратити довіру й ефективність як посередник.

- Неврегульованість правового статусу. Медіатори, особливо з числа волонтерів, часто не мають чітко визначеного статусу в системі кризового управління, що ускладнює їхню координацію з офіційними структурами (військовими, ДСНС, адміністрацією). Це призводить до ситуацій дублювання, непорозумінь або втрати інформації.

Попри беззаперечну важливість участі священнослужителів, психологів і волонтерів у переговорному процесі, досвід повномасштабної війни в Україні показує, що в умовах ескалації бойових дій, високої мобільності ситуації та потреби в системній координації саме військовослужбовці повинні відігравати ключову роль у медіації з цивільним населенням. Громадські медіатори демонструють високий рівень довіри та людяності, однак вони здебільшого не є частиною офіційної структури прийняття рішень, не мають повного доступу до оперативної інформації й обмежені у спроможності діяти в зонах підвищеної небезпеки. Варто підкреслити, що їхня діяльність здебільшого є інтуїтивною, емоційно вмотивованою та не завжди підкріплена спеціальною підготовкою у сфері кризової медіації. Тому в умовах надзвичайних ситуацій, де помилка може коштувати життя, цього недостатньо.

Не дивлячись на те, що комунікативна компетентність психолога охоплює не лише знання з консультування, а й широкий комплекс умінь і навичок, важливих для ведення переговорів, — досягти конструктивного результату в переговорному процесі вдається не завжди. До складу цієї компетентності входять когнітивна контрольованість мовлення, здатність до емоційної адаптації, рефлексивна чутливість до невербальних реакцій співрозмовника. У польових умовах такий набір навичок дозволяє психологам виступати не лише як джерело психологічної підтримки, а й як медіатори у конфліктогенних комунікаціях із громадянами — зокрема в ситуаціях, пов'язаних із евакуацією, доступом до допомоги чи протидією інформаційним загрозам [4]. Проте навіть за умов залучення психологів як посередників не завжди вдається досягти бажаного рівня довіри або змінити рішення людей, якщо наявний глибокий опір, дезорієнтація, втрата сенсів чи недовіра до будь-яких зовнішніх інституцій.

Проте, той факт, що психологи, волонтери та священнослужителі користуються високим рівнем довіри з боку місцевих громад, відкриває унікальне вікно можливостей для цілеспрямованої підготовки медіаторів із числа тих, кому вже довіряють. Вони мають природний доступ до громад, розуміють локальний контекст, часто говорять «однією мовою» з населенням — і саме тому здатні ефективно впливати на прийняття рішень навіть у найкритичніших умовах. У цьому контексті особливо актуальним стає створення програм підготовки польових кризових медіаторів, які б поєднували навички активного слухання, техніки деескалації конфліктів, знання з психології надзвичайних ситуацій, етики кризового втручання та гуманітарного права. Такий підхід дозволить підвищити якість комунікації між військовими та цивільним населенням і забезпечити не лише фізичну, а й психологічну безпеку громадян у зоні бойових дій.

Ефективне переговорне посередництво в зоні бойових дій має бути не лише гуманітарним за духом, але й інституційно вписаним у структуру сил оборони. Це означає, що саме підготовлені військові переговорники, які володіють відповідними навичками комунікації, психологічного впливу, кризової взаємодії та інформаційної безпеки, здатні поєднати гуманітарну чутливість із тактичною компетентністю. Такий підхід не заперечує значущість цивільних медіаторів, але дозволяє забезпечити системність, оперативність і відповідальність у критичних переговорах, де вирішується доля сотень або тисяч людей.

Діяльність військових переговорників у зоні бойових дій охоплює широке коло завдань, спрямованих на забезпечення безпеки, підтримку громадян і збереження контролю над гуманітарною ситуацією. Одним із головних напрямів їхньої роботи є організація та супровід евакуації цивільного населення. У ситуаціях, коли громади перебувають під постійними обстрілами або в зоні потенційної окупації, саме військові переговорники звертаються до людей із закликом залишити небезпечну територію.

Цей процес вимагає не лише передавання офіційних вказівок, а й переконливої комунікації, яка враховує страхи, сумніви, а іноді й рішучий опір частини населення. Переговорник має пояснити, що перебування в зоні бойових дій загрожує життю, дати змогу людям усвідомити серйозність ситуації, а також надати точну інформацію про маршрути евакуації, пункти збору, транспортні засоби, час відправлення, місця тимчасового розміщення та подальшу логістику.

Не менш важливою є інформаційно-просвітницька діяльність у сфері безпеки. У критичних умовах, коли населення залишається без доступу до звичних джерел інформації, переговорник бере на себе функцію інформування про алгоритми дій у разі небезпеки. Це охоплює пояснення правил поведінки під час обстрілів, нагадування про сигнали повітряної тривоги, дії у випадку хімічної чи радіаційної загрози. Окрему увагу приділяють інструктажу щодо мінної безпеки: як розпізнати вибухонебезпечні предмети, куди повідомляти про них, чому їх не можна торкатися. Також переговорники попереджають населення про можливі зачистки, бойові операції чи необхідність тимчасового переміщення — і роблять це вчасно, спокійно й переконливо, щоб уникнути паніки.

У процесі роботи військові переговорники часто опиняються в ситуаціях локальних конфліктів або напруженості, що виникають у громадах. Це може бути суперечка через доступ до гуманітарної допомоги, незгода щодо черговості евакуації, обурення з приводу затримки транспорту чи недовіра до рішень влади. Переговорники виступають посередниками в таких конфліктах, намагаючись не допустити ескалації. Вони працюють із людьми, які відверто відмовляються співпрацювати, бо не довіряють військовим, вважають себе покинутими або є дезорієнтованими внаслідок інформаційних впливів. У цьому контексті важливою є здатність виявляти та нейтралізувати деструктивні інформаційні вкиди, чутки або провокації, що можуть призвести до паніки або саботажу.

Функцією, яка часто лишається непомітною, але є вкрай важливою, є психоемоційна стабілізація людей у стресі. Присутність переговорника, який говорить спокійно, не кричить, не тисне, але пояснює й підтримує — сама по собі виконує стабілізаційну функцію. Люди, які перебувають у стані афекту, страху чи навіть ступору, часто не реагують на формальні вказівки, але можуть «увімкнутися» завдяки простому людському контакту. У критичних випадках переговорники працюють у зв'язці з кризовими психологами, залучаючи їх для надання допомоги людям, які втратили близьких, зазнали шоку або перебувають у розладі адаптації.

Окрему увагу переговорники приділяють виявленню вразливих категорій населення — дітей, людей похилого віку, осіб з інвалідністю, самотніх хворих. У таких випадках необхідно не просто повідомити про евакуацію, а організувати спеціальні умови — адаптований транспорт, супровід, місце в автобусі або медичну допомогу. Військові переговорники визначають пріоритетність таких осіб, часто беруть участь у їхньому фізичному переміщенні до евакуаційних пунктів або особисто координують волонтерські групи для допомоги.

Таким чином, функції військового переговорника виходять далеко за межі «інструктажу» — це мультифункціональна роль, яка поєднує елементи дипломатії, комунікації, психології, логістики й гуманітарної чутливості. Від якості виконання цієї ролі часто залежить не лише успіх операції з евакуації, а й збереження життів, психологічної рівноваги громади та довіри до захисників держави.

Висновки. У сучасних умовах ведення гібридної війни, яка поєднує збройну агресію з інформаційним тиском і гуманітарними викликами, інститут військових переговорників має стати не ситуативною ініціативою, а структурованим і професійно оформленим компонентом оборонної системи держави. Їхня роль виходить далеко за межі інформування — це робота на перетині безпеки, соціальної довіри, психологічної стійкості та гуманітарного захисту. Потреба у цілеспрямованій підготовці, супервізії та підтримці військових переговорників є не менш важливою, ніж для фронтових підрозділів. Адже саме ці люди щоденно несуть відповідальність не лише за комунікацію, а за життя — у буквальному сенсі.

Першочерговим кроком у цьому напрямку є формалізація функції військових переговорників через створення спеціалізованих підрозділів або окремих посад у складі оперативних командувань, батальйонів територіальної оборони, частин Національної гвардії чи гуманітарних підрозділів ДСНС. Це дозволить уникнути фрагментарності й забезпечити сталість цієї функції в умовах постійної ротації особового складу та змін бойової обстановки. Підрозділ переговорників має діяти на випередження: не лише в момент евакуації, а задовго до неї — у роботі з громадами, які ще не опинились у критичних обставинах, але вже перебувають у зоні ризику.

Не менш важливим є запровадження системного навчання військових переговорників. Йдеться не тільки про базову підготовку з тактики, а про оволодіння знаннями з конфліктології, психології натовпу, кризової комунікації та когнітивної безпеки. Така підготовка має бути модульною, адаптованою до польових умов і містити тренінги на симуляційних сценаріях. Особлива увага має приділятися вмінню розпізнавати дезінформацію, нейтралізувати паніку, говорити з різними віковими, релігійними та соціальними групами.

Ще одним перспективним напрямом є налагодження взаємодії між військовими переговорниками та цивільними медіаторами — капеланами, волонтерами, психологами, лідерами громад. Така співпраця дозволяє створювати багаторівневу гуманітарну комунікацію, у якій військовий не лишається єдиним носієм повідомлення, а функціонує в тандемі з тими, кому громада довіряє. Об'єднання офіційної інформації з «голосом довіри» забезпечує значно вищий рівень впливу й ефективності переговорного процесу.

Не менш значущою є участь переговорників у місцевих інформаційних кампаніях, орієнтованих на підвищення рівня обізнаності, зміцнення довіри до військових і формування психоемоційної готовності громад до можливих

викликів. Це можуть бути просвітницькі зустрічі, інструктажі, відкриті розмови з мешканцями прифронтових територій — усе те, що створює «імунітет» громади до страху, чуток і хаосу в критичний момент.

У довгостроковій перспективі інститут військових переговорників має стати невід’ємним елементом національної системи безпеки, здатним діяти не лише в умовах бойових дій, а й під час кризових ситуацій мирного часу — надзвичайних подій, техногенних катастроф, внутрішніх загроз. Це вимагає не лише ресурсного забезпечення, а й визнання цінності гуманітарного аспекту воєнної присутності як чинника збереження державності та людського життя.

Література:

1. Богінська І.В. Медіація у «сірій зоні». Політичне життя. 2022, С.7-16. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2022.1.1>.
2. Калашлінська М. В. Медіація як метод вирішення політичних конфліктів: перспективи для України. Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів. Одеса : ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2024. С. 39-42
3. Albert, K. Rebel Institutions and Negotiated Peace. Conflict Management and Peace Science, 40(3), 2023. P. 239–259. <https://doi.org/10.1177/07388942221147508>
4. Вавринів О.С., Сербін Ю.В., Пелешенко О.В., Комунікативна компетентність психолога: між психологічним консультуванням і веденням переговорів. «Перспективи та інновації науки». Вип. 5(51). 2025. С.1790-1799. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5\(51\)-1790-1799](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5(51)-1790-1799)

References:

1. Bohinska I.V. (2022). Mediatsiia u «sirii zoni» [Mediation in the «grey zone»]. Politychne zhyttia, S.7-16. DOI:<https://doi.org/10.31558/2519-2949.2022.1.1>. [in Ukrainian].
2. Kalashlinska M. V. (2024). Mediatsiia yak metod vyrishennia politychnykh konfliktiv: perspektyvy dlia Ukrainy [Mediation as a method of resolving political conflicts: prospects for Ukraine]. Suchasna ukrainska derzhava: vektory rozvytku ta shliakhy mobilizatsii resursiv. Odesa : DZ «Pivdennoukrainskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni K. D. Ushynskoho», Tsentr sotsialno-politychnykh doslidzhen «Politicus», S. 39-42 [in Ukrainian].
3. Albert, K. (2023). Rebel Institutions and Negotiated Peace. Conflict Management and Peace Science, 40(3), 2023. P. 239–259. <https://doi.org/10.1177/07388942221147508> [in English].
4. Vavryniv O.S., Serbin Yu.V., Peleshenko O.V., (2025). Komunikatyvna kompetentnist psykholoha: mizh psykholohichnym konsultuvanniam i vedenniam perehovoriv [Communicative competence of a psychologist: between psychological counselling and negotiation]. «Perspektyvy ta innovatsii nauky». Vyp. 5(51).. S.1790-1799. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5\(51\)-1790-1799](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5(51)-1790-1799) [in Ukrainian].